

animo ging naar Palestina - Israëel

29/10 - 6/11 2004

animo
jong links

ANIMO in het beloofde land: Palestina-reis

Van 29 oktober tot en met 5 november 2004
www.animoweb.be

Palestina en Israël een conflict dat dagelijks in de kranten staat gebrand. Een conflict dat het Midden-Oosten al jaren in zijn greep houdt en dat globaal gezien veel meer omvat, dan zomaar twee volkeren die toevallig op dezelfde plek willen wonen.

Vrede en mensenrechten liggen socialistische jongeren nauw aan het hart. Als politiek geïnspireerde jongerenvereniging geloven we in een diplomatieke oplossing voor conflicten d.w.z. een oplossing die beide partijen als gelijke partners rond de tafel zet en die via onderhandeling tot een akkoord leidt. Te veel Israëli's en Palestijnen verloren de laatste jaren hun familieleden, vrienden, leven. Te weinig werd ondernomen om dit te verhinderen. De Europese Unie investeert jaarlijkse miljoenen aan ontwikkelingshulp in de regio. Ze slaagt er echter niet in om haar politieke rol waar te maken.

De Unie heeft al jaren een associatieakkoord met Israël, een land dat de internationale wetgeving schendt en dat dit jaar veroordeeld werd door het Internationaal Gerechtshof voor het bouwen van een muur die Palestijnse steden isoleert en landbouwgrond annexeert.

De meerderheid van de Palestijnse bevolking leeft onder de armoedegrens. En ook een steeds groter wordend deel van de Israëli'sche bevolking duikt onder deze grens.

Hoe ver kan men twee volkeren nog drijven?

Eind oktober vertrok een groep animo-jongeren richting Palestina en Israël.

Doel van de reis: door contacten met de politieke actoren en vooral de jongeren eindelijk weten hoe de vork in de steel zit

Resultaat: geen vork van geen steel meer kunnen onderscheiden.

Het werd een emotionele week.

Magalie, Nathalie, Maarten en Maarten, Taoufik, Willem en Anke beschrijven jullie in het volgende hun wedervaren in het mooie land van Palestijnen en Israëli's.

Deze reis zou niet tot stand zijn kunnen komen zonder de coöperatie met FOS (merci aan Silvy en Sabine). Verder wil ik vooral Evelyn, Mirjam, Brigitte en het Actie Platform Palestina bedanken. En dan, Michelle wat zouden we zonder jou geweest? Ten slotte, uiteraard onze eigen Lore.

Dag één

Na een lange eerste dag wachten, zoeken en honger lijden (nee niet door de ramadan, maar door andere omstandigheden), staat onze groep om negen uur dertig paraat aan de Damascus poort. Van daaruit gaat de tocht richting West-Jeruzalem. Het verschil tussen Oost-Jeruzalem, met zijn steegjes om in verloren te lopen, en West-Jeruzalem valt meteen op. Historische maar vuile straten maken plaats voor wijde propere straten, minder ramen in de huizen, Arabische tekens worden vervangen door Hebreeuwse.

Onze eerste halte is het Alternative Information Centre. Een samenwerkingsverband tussen joden en Palestijnen, dat ijvert voor een lange termijn oplossing voor het conflict. Voor AIC zijn stopzetting van de bezetting, de ontmanteling van de settlements en het recht op terugkeer voor de vluchtelingen de eerste voorwaarden voor er nog maar over vrede gepraat kan worden. AIC is niet, zoals de naam wel zou doen vermoeden, een organisatie die zelf aan onderzoek doet. AIC neemt informatie, en wees maar zeker dat er een hele boel bestaat, van anderen over, om er een politieke boodschap van te maken. Connie Hackbarth vertelt ons meer over de Israëliëse vredesbewegingen en vooral over hun sterktes en zwaktes. Ze situeert AIC zelf in de radicaal linkse hoek van het politieke spectrum. Links staat in Israël niet gelijk aan de sociaal-economische definitie die wij eraan geven. Links duidt in Israël de mate aan waarmee je met de Palestijnen wil praten en hoever je wilt gaan in het sluiten van compromissen. Het kan, zoals de praktijk bewijst, perfect samengaan met een neoliberal gedachtegoed.

Daarna kregen we toelichting van een gemengde grassroots burgerorganisatie Ta'ayush, het Arabische woord voor samenwerking. Zij zijn ontstaan in de schoot van de demonstraties die ontstonden na het bezoek van Sharon aan de klaggmuur in 2000. Ze proberen de "muren" tussen de Israëli's en de Palestijnen te doorbreken door bvb. de aanwezigheid van Joden bij de Palestijnse olijfplok, of door gezamenlijke demonstraties rond de bouw van de muur. Voor onze spreekster ligt de basis van het conflict niet in religieuze, nationalistische gronden, maar is de oorsprong economisch.

Na een etentje op een Israëliësch terrasje in de regen, zijn we klaar om te vertrekken voor een rondleiding in de settlements. Je weet wel, die ommuurde wijken waar de Israëliëse kolonisten in de Palestijnse gebieden wonen. Jeruzalem bestaat momenteel immers uit drie delen. In 1948 werd de stad opgedeeld in een Westelijk en een Oostelijk deel. In 1967 bij de "vereniging" van deze twee delen werden daar nog eens 15 Palestijnse dorpen extra geannexeerd. Deze Palestijnen kregen niet zomaar de Israëliëse nationaliteit, maar mochten deze wel aanvragen. Uiteraard kozen hier in 1967 niet veel Palestijnen voor, omdat ze dan niet langer konden reizen naar de Arabische landen en Palestina zelf. Het gevolg is echter dat hierdoor zij niet mee stemmen voor het parlement. Voor de gemeenteraad kunnen ze dit wel, maar omdat dit voor hen het erkennen van de bezetting zou betekenen zien velen ervan af.

Vandaag wordt het Israëliësch burgerschap niet meer lukraak weggegeven. Voor de annexatie van Jeruzalem woonden er 26% Palestijnen in groot Jeruzalem, nu door de bevolkingsaan groei 33%. Door meer Israëli's naar settlements te lokken tracht men dit in evenwicht te houden. Onze tocht leidt over "bypass" routes, vergelijkbaar met hartoverbruggingen. Het gaat hier om een overbrugging van het Israëliëse grondgebied met de settlements in het hart van de Palestijnse gebieden. Het is vreemd om te zien dat deze wegen enkel leiden naar de Israëliëse steden en passeren, zonder afritten, aan de Palestijnse steden.

Onze gids Jossi, een Israëli die actief was in de vredesbeweging en vandaag vooral met de bescherming van het leefmilieu bezig is. Zij organisatie is vooral actief op het gebied van huisafbraak, en tracht deze door juridisch advies aan de betrokkenen te belemmeren.

(Nathalie, Magalie en Anke)

Dag Twee

Zaterdag 30 oktober 2004, vandaag staat een bezoek naar Qalqilya en Jayyous, op de agenda; vroeg uit de veren. Morgenstond, een naakte Oostenrijkse herenkont. Licht gechoqueerd verlaten we het hotel. De toon is gezet.

De rit naar Qalqilya verliep over snelwegen die Jeruzalem en de kolonies in de Westelijke Jordaanoever met elkaar verbinden. Deze wegen zijn enkel toegankelijk voor Israëli's, een omheining voorkomt dat Palestijnen deze wegen gebruiken. Dit is een eerste voorbeeld van hoe de

bezetting de bewegingsvrijheid van de Palestijnen inperkt. Andere voorbeelden zijn: vernielde verbindingswegen tussen Palestijnse dorpen, wegen van Palestijnse dorpen in Israëlisch gebied die hetzelfde lot ondergaan, *checkpoints* om de bezette gebieden te betreden, *checkpoints* om Palestijnse steden en dorpen binnen te rijden, het niet voorzien in openbaar vervoer voor Palestijnen, ...

Pasjes zijn belangrijk. Ben je door de bouw van de muur van je landbouwgrond afgesneden, dan heb je een pasje nodig. Daar waar de muur vervangen wordt door een hek onder hoogspanning (*'the fence'*) zijn er poorten. Deze poorten worden, als de soldaat tijd heeft, driemaal per dag gedurende een uurtje geopend. Heb je het juiste pasje, dan kun je je land bewerken. Wanneer het familiebezoek op zondag voor de deur staat, bewijzen de pasjes pas echt hun waarde. Met het op voorhand aangevraagde pasje, is een bezoek aan familie aan de andere kant van de muur geen enkel probleem. Hoewel, de kans bestaat dat de poorten niet geopend worden of sterker nog: een stad wordt soms gedurende enkele dagen hermetisch afgesloten. Daar sta je dan met je pasje.

Tijdens ons bezoek aan Jayyous worden we geconfronteerd met wat reeds in Qalqilya was opgevallen: de perceptie van 'de andere'. Voor de Palestijnen in de Westelijke Jordaanoever moeten Joden groene wezens zijn die hen bespieden vanuit torens, zich verschuilen in tentenkampen die ze af en toe verlaten om mensen mee te sleuren of te doden. Palestijnen op de Westbank zien slechts soldaten, geen mensen. Hetzelfde geldt voor de Joden, zij mogen de Bezette Gebieden niet binnen, tenzij als gehate soldaat.

Ondanks deze harde feiten was het gesprek met het UPMRC of Medical Relief team in Qalqilya hoopgevend. Dr. Moh. Al-Aboushi, het hoofd van UPRMC, en de PR-verantwoordelijke in Qalqilya bleven steeds positief. Tijdens onze rit door Qalqilya werd benadrukt dat Joden en Palestijnen wel degelijk konden, en kunnen samenleven. Borden met zowel Arabische als Hebreeuwse tekens verwijzen naar een nog niet zo ver verleden. De dokter had Joodse vrienden, maar nu hij zijn stad niet meer uit mag, heeft hij alle contact verloren.

Wat mij vooral blijft aan dit bezoek, is het engagement van de dokter ten opzichte van zijn gemeenschap. Zijn taak als dokter is veel ruimer dan enkel dokter zijn. Hij is een echte *grassrooter*, hij is een voorbeeld van de rol van ngo's in de Palestijnse gemeenschap. Er is een duidelijk verschil met onze Belgische benadering. *Grassrooters* zijn wat wij het middenveld noemen. Terwijl wij de taak van de ngo's bestempelen als een brug tussen overheid en burger, zien zij zich als de wortels van de samenleving. Zij zorgen er voor dat de nodige voedingsstoffen in de maatschappij geïnjecteerd worden. Indien Arafat het gezicht is van het Palestijnse verzet, dan zijn de ngo's de ruggengraat. Die positie hebben ze eigenlijk te danken aan de periode voor Oslo, toen er geen overheid was in de Bezette Gebieden om onderwijs, gezondheidszorg enzovoort te regelen. De ngo's namen toen de taak over die de Israëlische bezetter verwaarloosde. De ngo's staan voor gewelddoos verzet door het instandhouden van de Palestijnse identiteit. Dit doen ze op twee manieren. Ten eerste door het voorzien in sociale behoeftes van hun gemeenschap. Ten tweede ontwikkelen zij actief het politiek bewustzijn binnen hun gemeenschap wat gelijk staat aan de *empowerment* van de bevolking.

Het was een dag vol scherpe contrasten. Zoals het ochtendgloren reeds onthulde is er een enorme kloof tussen Joden en Palestijnen.

De bezetting degradeert de Palestijnen tot tweederangsburgers. Zij worden getroffen door veel kleine extra regels, maar vele kleintjes maken één ... Het vertekende beeld dat de twee bevolkingsgroepen van elkaar hebben hangt nauw samen met de manier waarop ze met elkaar in contact komen. De bouw van de muur is geen oplossing voor het conflict, ze kan enkel leiden tot een verdere vervreemding.

Ondanks de moeilijkheden is het optimisme en het geloof in de mens een krachtig wapen. De rol van de Palestijnse ngo's en het engagement van hun medewerkers voor een vreedzame samenleving zijn de belichaming van dit optimisme.

(Maarten VDJ)

Dag 3 (zondag 31 oktober 2004)

Vandaag stonden er twee organisaties op het programma, het Willy Brandt Center en de Sylwan Club, beide gelegen in Jeruzalem.

In de voormiddag bracht Nour ons naar het Willy Brandt Centrum, gebouwd op de Groene Lijn tussen Oost- en West-Jeruzalem. Een symbool die ook terugkomt in de werking van het centrum, want het probeert de twee partijen dichter bij elkaar te brengen. We ontmoetten er Merlav, een joods meisje, en een Palestijn, Jahjah.

Het centrum was oorspronkelijk een project met drie partijen: de Duitse jong-socialisten, de jeugdorganisaties van het Israëlische Labour en Yachad en het Palestijnse Fatah. Maar omdat het contact tussen de Israël's en de Palestijnen in het begin te moeilijk verliep, fungeerden de Duitsers vooral als bemiddelaars. Bovendien is het Palestijnen van de Westoever niet toegelaten om naar

Jeruzalem af te zakken, dus via de Duitse contacten blijven ze op de hoogte (want Duitsers kunnen wel overal komen). Op die manier weet Fatah wat er leeft binnen Labour en omgekeerd. Dit is echt wel nodig, want blijkbaar hebben de twee partijen bijna geen contact met elkaar. Maar het centrum is niet enkel afhankelijk van politieke partners, ze hebben ook met onafhankelijke groepen op het terrein van educatie, sociale wetenschappen, conflictbeheersing, pedagogie en kunst. Ook andere groepen mogen van het centrum gebruik maken om te vergaderen of activiteiten te organiseren.

Het centrum wil een open ontmoetingsplaats creëren, met een open sfeer waar alles besproken kan worden. Ook gevoelige onderwerpen zoals legerdienst en de zelfmoordaanslagen. Ze proberen om via coöperatie en communicatie een begrip voor elkaars situatie te ontwikkelen; om elkaar beter te leren kennen. Vrede en coëxistentie zijn begrippen die ze echter niet meer in de mond nemen. Ze worden teveel gebruikt waardoor de betekenis ervan uitgehold wordt. Het centrum is van mening dat men eerst moeten leren omgaan met de situatie hoe ze nu is, vooraleer er over vrede kan gepraat worden. Meestal worden er dan ook eerst lezingen over het conflict gegeven vooraleer de twee partijen gaan samen zitten. Daarnaast ontwikkelen ze ook politieke en sociaal-politieke projecten. Bij 1 project waren er zelfs mensen van Likud en ultra-orthodoxe partijen aanwezig, terwijl deze groepen normaal alle contact met de Palestijnen vermijden.

De jeugd is een belangrijke doelgroep (78.4% van de Palestijnen is jonger dan 35). Met het Young Leadership Project, waar Jahjah de bezieler van is, richten ze zich vooral op de leiders van morgen (16-35 jaar). Jahjah wil dat de jeugd terug wat actiever is in de gemeenschap, want tegenwoordig is ze apathisch en ongeïnteresseerd in politiek. Het is niet de bedoeling om hen allemaal tot leiders te ontwikkelen, maar jongeren die het wel in zich hebben kunnen zich door het centrum ontplooien. De jongeren krijgen uitleg over diplomatie, luistervaardigheden, historische feiten en het politieke systeem. Op die manier hoopt hij dat de jongeren zich opnieuw meer zullen inzetten in de samenleving.

Hun werk zit nog in een beginstadium, maar het deed deugd om eens mensen te ontmoeten met een positieve houding, die echt willen meewerken aan constructieve oplossingen.

Een korte middagpauze, waar de discussies nog even verder liepen, werd gevolgd door een bezoek aan de Sylwan jeugdclub (°1965). Gelegen in Oost-Jeruzalem verenigt deze club 15 van de 42 jongerenclubs (8 in Gaza en 7 in Jeruzalem). Bij de aankomst zagen we al direct een duidelijk gevolg van het conflict.

Achter de club bevindt zich sinds 2002 een nederzetting. Een groot deel van het terrein van vóór de nederzetting, werd vernield, waardoor de helft van het basketbalveld van Sylwan gewoon weg is. De ingang naar de club die voor het veld loopt (en naast het clubgebouw) is een smal gangetje met een muur, naast de muur is er een afgrond. Het zou de bedoeling zijn dat binnen de drie maanden heel het veld weg is. Eerst wou men ook de club zelf innemen, maar dit kon voorlopig vermeden worden. Het verdwijnen van de club zou erg jammer zijn, omdat het de enige ontspanningsplaats is voor de plaatselijke jongeren. En dus ook een van de weinige manieren om hen te bereiken.

De club richt zich op jongeren, vrouwen en ouderen, en mensen krijgen er de gelegenheid om aan sport (in een nieuwe fitnesszaal), cultuur en scouting te doen. Daarnaast staat er ook een ping-pongtafel en tafelvoetbal, geven ze af en toe cursussen (karaté,...), lezingen en wanneer het mogelijk is, is er een zomerkamp. We maakten er kennis met twee jonge meisjes, een medewerker van de club en een van Ma'an. Sylwan werkt vaak samen met Ma'an, om de kwaliteit van hun werking te verbeteren. Ze krijgen ook hulp van andere gemeenschapsorganisaties voor het afwerken van projecten. De club krijgt wel aanbiedingen van de Israëliëse gemeenschap voor renovaties, tuinen, gebouwen, gras, speeltuinen,... ter compensatie van hun grondverlies, maar dan wel op voorwaarde dat alles in het Hebreeuws is en volgens hun regels. Met andere woorden, de controle zou de facto in Israëliëse handen komen te liggen. Omdat dit de Palestijnse identiteit in gevaar brengt, is de club nog niet ingegaan op deze voorstellen. Hulp van NGO's is dus heel belangrijk.

Op de terugweg naar ons hotel moest iedereen de beelden van het basketbalveld toch even verwerken. Die jongeren hebben al niet veel mogelijkheid tot ontspannen, en het was geen grote moeite geweest om het volledige plein te sparen.

Na een eetmaal bij 'Friends' (waar we bijna afgezet zijn, die Palestijnen zijn nog wel commercieel aangelegd – lol), en een korte mailbeurt was de avond al ten einde. Gisteren iets te lang nagepraat denk ik en morgen alweer vroeg dag.

(Nathalie)

Dag 4 : Sneeuwvitje en de zeven mensen (1/11)

Er waren eens zeven kleine mensen en een groter klein witje. Een wijze lichtbruine man wees hen op de wijde eindeloosheid van het grenzeloze, onommuurde land dat in vrijheid zijn stroom bevaart. De goddelijke luidsprekers doorpikten de dromende geesten in de heilige stad. Het gezelschap vond elkaar weer in de morgenstond.

Na een wijl kwamen we bij een gouden poort. Ridders op witte paarden, gewapend met aureolen, waarschuwden ons voor de bedrukkende atmosfeer in het gedoemde landsdeel. Bezielde door hun goddelijke taak, trekken ze per persoon enkele uren tijd uit. De oudste en dus meest wijze man van het gezelschap is reeds enkele jaren omgepraat, hij maakt rechtsomkeer. Witje en de zeven mensen besluiten het er toch op te wagen, zij verlaten hun koets getrokken door 12 witte hengsten. Zelfs het lange pleidooi van de beschermengelen kon het vastberaden gezelschap niet van hun pad doen wijken. Een gele slee, blinkend als goud in de Zuiderse zon, nam ons verder mee naar de diepe groene krochten van dit zwart-rode land.

Ontwaakt, verworpenen der aarde!

Vervang in het bijbelse sprookje de ridders door soldaten, aureolen door een geweer van ca. 1m20 lang, de koets met de witte paarden door ons busje, de gele slee is als vanzelfsprekend een taxi en het eindeloos uitgestrekte landschap lijkt wel een openluchtgevangenis met muren, hekken en soldaten overal waar je kan kijken. Welkom in checkpoint Qalandia!

De Westelijke Jordaanoever binnengaan met de auto, richting Ramallah, duurt ongeveer een uur, als je al binnengeraakt tenminste. De snelste weg is uitstappen, te voet langs de paspoortcontrole en een taxi nemen op wat Palestijns grondgebied hoort te zijn.

De taxi brengt ons tot bij Hasan Barghouthi, directeur van het Democracy and Workers Rights Center, een partner van FOS. Sinds 1993 werken ze actief om de rechten van arbeiders te verdedigen. Ze wijzen werkkrachten op hun rechten, op het belang van vakbondsvertegenwoordiging, de veiligheidsaspecten binnen het bedrijf, ...

In Palestina zijn de 3 staatsmachten nog niet gescheiden, we horen dit quasi dagelijks ...

Het gevolg? In de vakbonden, worden de vertegenwoordigers aangeduid door de top van het gecentraliseerde bestuur, lees: Arafat & Co.

Het probleem? Die vertegenwoordigers zijn ex-legerleiders, hebben nog nooit een fabriek van dichtbij gezien, worden betaald door de overheid en zijn dus alles behalve gemotiveerd om het op te nemen voor de rechten van de arbeiders.

DWRC mobiliseert mensen die de werkvloer echt kennen, tracht hen warm te maken om vakbondsvertegenwoordiger te worden, alleen op die manier kan de situatie écht veranderen.

Door de vormings- en informatiecampagnes mikt men ook op bewustmaking van de bevolking, zodat mensen kritischer worden, samen strijden voor een sterkere samenleving, ...

Het gesprek ontgroeit de Palestijnse bodem, omvat de islamlanden, de magere invloed van de EU, de controledrang van de VS, zelfs andersglobalisering.

Eén van onze meest inhoudelijk gestoffeerde discussies op Palestijns grondgebied wordt afgesloten met: "lees eens iets van Mohamed Hasaneen Haikal".

Dezelfde geluiden bij de PNGO (zeg maar het Palestijnse 11.11.11), een koepel van 92 NGO's, en de Palestinian Working Woman Society for Development, ook een partner van FOS.

Indien er politiek iets kan veranderen moet er druk zijn op de machtshebbers, van onderaan en van bovenaf. De NGO's werken aan de basis, proberen mensen bewust te maken, te engageren voor de Palestijnse zaak, kortom organiseren gewelddoos verzet. De internationale gemeenschap draagt de verantwoordelijkheid voor de druk van bovenaf. De EU in het bijzonder vermits de VS af en toe geneigd is de Palestijnen een beetje uit het oog te verliezen, minderheden zijn sowieso niet hun specialiteit. Vermits de EU een cruciale rol zou moeten spelen in het conflict en er geen druk van bovenaf is op de EU om dit te doen, moet de druk wel vanuit de basis komen ... We moeten de blijde boodschap verspreiden!

Herinneren jullie zich nog het Disengagement Plan van Sharon? Hij zou alle nederzettingen in de Gaza-strook (Palestijns gebied) ontmantelen, de militairen zouden wel nog even blijven, en dat hekje staat er nu toch al...

De internationale gemeenschap ziet een stap richting vrede. Wat een toegeving van Sharon. Je schuift eerst de muur een eindje in Palestijns gebied, en stopt dan alle Israëli's aan de andere kant. Toch blijven de soldaten actief in het Palestijnse gebied en blijven de ondergrond, de lucht, de zeegrenzen, de checkpoints, ... in Israëlische handen.

Jaja, de Vrede ligt voor het grijpen nu!

Dan hebben we het nog niet eens over de mogelijke volgende plannen in het extreemrechtse brein dat de macht heeft in Israël. Wat met de Westelijke Jordaanoever? Mag Israël daar nu nog een stukje extra van, omdat Gaza 'vrij' is?

Toch gek dat er in België slechts 2 kranten zijn die even ver denken, of tenminste verder dan wat Israël zegt. In Palestina geeft men mensen vorming en informatie om kritisch te blijven, mag het in België ook ietsje meer zijn? Verspreiden, die blijde boodschap.

Vermits Taoufik dag na dag de Ramadan trotseerde, besloten Maarten & Maarten ook eens te proeven van het hele gebeuren, geen ontbijt, geen glaasje water tussendoor, de solidariteit der ongelovigen vierde hoogtij. Het ging zelfs zover dat iedereen het middagmaal oversloeg, er was dan ook geen hap te vinden in Ramallah 's middags.

Meer hongerigen troffen we aan bij Fatah, of wat Fatah zou moeten zijn. Een pand, nogal onbewoond, lange gangen, enkele lokaaltjes met een bureautje, enkele Palestijnen, een zeldzaam woordje Engels, een communicatieprobleem! We besluiten ons voor te stellen, er wordt begrijpend geknikt. Toch gaan de lieden der Fatah een tolk zoeken. De eerste poging is een jongen, naar schatting tussen 10 en 12 jaar oud, vlot Engels, maar niet meteen geschikt om politiek politicienne te vertalen. De volgende poging was een Amerikaan met Palestijnse roots, vol goede hoop schieten we enkele vragen af. Zitten er ook vrouwen in Fatah? (vermits we onthaald werden door een uitsluitend mannelijk gezelschap) Zitten er vrouwen in de politiek? Bestaan er quota? Er wordt volmondig ja geknikt. Het gesprek verwatert: een vraag, een vertaling van de vraag, een antwoord in het Arabisch, een eigen mening van de Amerikaan ...

Met gemengde gevoelens verlaten we onze Amerikaanse-Bush-vriend en de Fatah delegatie. Enkele dagen later blijkt de Fatah delegatie niet zo Fatah te zijn ... we ontmoeten Adeeb Salim, een contactpersoon van Fatah in Jeruzalem. Zelf werkt hij voor het Willy Brandt centrum, hij kent het ontvangstcomité niet en komt gelukkig inhoudelijk wel iets sterker voor de dag.

Laat ons de verhoudingen die middag besluiten op fifty-fifty, na deze teleurstelling volgt een gesprek waarvan we allemaal even stil werden. Dr. Moustafa Barghouthi, een neef van Hasan Barghouthi (zie ochtend), imponeerde. Hij tracht vanuit de basis, vanuit de NGO-werking een politieke partij te vormen die van onderuit gestuwd wordt, Moubadara heet het beestje. Enkele kaarten over de nederzettingen en de muur, een facts sheet over gewonden en gesneuvelden langs Palestijnse en Israëlische kant ... en enkele Belgische mondjes die wijd openvielen. Laat ons hopen dat onze powerpoint-voorstelling hetzelfde teweegbrengt.

De vermoeide dag werd afgesloten met een terrasje en een narghile (waterpijp) voor sommigen. Bedwelmd door de rook filosofeerden we over de verwarring tussen waarheid, werkelijkheid, subject en object, ... en dergelijke meer, kwestie van de voorbije dag te verwerken op een rustige manier ...

... en ze leven al te lang en ongelukkig onder de bezetting!
(Maarten VR)

Dag 5

Mohammed Jaradat was onze spreker. Hij werkt bij Badil. Dat is een centrum voor Palestijnse vluchtelingenrechten. Er zijn 9,5 miljoen vluchtelingen. Badil heeft drie taken. Zij doen aan lobbywerk meer bepaald bij de Arabische buurlanden zoals Syrië, Libanon, Jordanië. Zij zetten informatiecampagnes op en Badil onderhandelt ook over de toekomst van de vluchtelingen. Badil heeft in 1995 een onderhoud gevraagd met de Israëlische regering en dit onderhoud is nog steeds niet opgestart. De organisatie verwacht van de Israëlische regering dat ze toegeven dat ze fouten hebben begaan. Door de Israëlische repressie ontstonden er vluchtelingenstromen, ofwel gingen de vluchtelingen naar de buurlanden, ofwel bleven ze in eigen land. De grote hamvraag blijft bij elke onderhandeling hoeveel er terug mogen. Bij elke onderhandeling is er een dispuut rond de vluchtelingen. De doorsnee Palestijnse vluchteling is hoog opgeleid, maar als hij/zij al een job bemachtigt, moet hij/zij zijn/haar salaris delen met een uitgebreide familie. De vluchtelingenpopulatie die werkt, is erg laag. De grootste Palestijnse - Europese gemeenschap bevindt zich in Duitsland met 60 000. In Groot-Brittannië wonen er 16 000. De Palestijnen die in het buitenland wonen, zijn zeer goed georganiseerd. De Palestijnse vluchtelingen zijn getekend voor hun leven. Men woont heel dicht bij elkaar en hierdoor ontstaat er een sociale controle.

Het Genève-akkoord werd gesloten met de gewezen Palestijnse minister van informatie en cultuur Mohamed Y. Rabbo en gewezen Oslo-onderhandelaar Beilin. Rabbo had geen mandaat en dus is dit akkoord voor de Palestijnse autoriteiten niet geldig. De Israëlische regering was er absoluut tegen. Er ontstond zelfs een incident tussen de Amerikaanse regering en de Israëlische regering. Colin Powell was aanwezig op de dag van de ondertekening van het akkoord. Israël was razend. Als Mohamed Y. Rabbo, de Palestijnse onderhandelaar, zou rondlopen in Ramallah, zou hij bespuwd worden door de Palestijnen. Hij is zo hypocriet als een achterdeur, volgens onze spreker.

PLO is opgestart in 1964 ondermeer door de Egyptische president Gamal Abdel Nasser en andere Arabische staten om de steun van Palestijnse nationalistes te verwerven. De PLO is een mantelvereniging van Palestijnse verzetsbewegingen. De president was Ahmed Sjoekairy maar

Yasser Arafat volgde hem op in 1969. In 1974 werd de PLO op de Arabische topconferentie in Rabat de enige wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. De leiding wordt gevormd door een Centraal comité en de vijftien leden van het Uitvoerend comité. In de PLO zitten Fatah (heeft de grootste aanhang), PFLP (opgestart door de Palestijnse marxist George Habasj), PFLP-GC (opgericht door Ahmed Djabril), PSF (onder leiding van Samir Gosjeh), de Yakoeb-fractie (PLF en Saiqa) en nog kleinere bewegingen zoals Moubadara. Na de dood van Arafat (Abu Ammar) is Mahmoud Abbas (Abu Mazen) zijn opvolger. De PNC is het parlement in ballingschap. Dit bestaat uit politieke partijen, intellectuelen (ondermeer Edward Said), vakbonden. Er is een executief comité dat het dagelijkse bestuur op zich neemt. Dr. Mustafa Barghouti is lid van dit comité en ook de personen die het Oslo akkoord tot stand lieten komen. Fatah is opgestart door Yasser Arafat en Khalil Wazir in Koeweit. (Omgekeerd letterwoord in het Arabisch voor Nationale Palestijnse Bevrijdingsbeweging). Dat was eind de jaren vijftig. Fatah is de grootste partij binnen de PLO.

Al Feneiq center is een ontmoetingscentrum voor de mensen van het vluchtelingkamp nabij Betlehem. Men organiseert er activiteiten, onder andere een maaltijdfestijn tijdens de maand ramadan. Dit centrum heeft een speeltuin waar de kinderen kunnen ravotten en tekenen. Toen ik dit zag, dacht ik aan Bosnië. Ik ben lid van War Child en ben vorig jaar naar Bosnië geweest. We zijn naar een centrum geweest waar weeskinderen verblijven. Je kunt wel een kind uit de oorlog halen, maar hoe haal je de oorlog uit een kind. We hebben een tochtje gemaakt door een vluchtelingkamp. Je hebt daar geen woorden voor.

We hebben een ziekenhuis bezocht. Men heeft al één verdieping gebouwd. De bedoeling is dat het tien verdiepingen zal tellen. Dr. Majid Nasser was onze gesprekspartner. Dit ziekenhuis heeft drie verschillende programma's. Men heeft een baby, school en moeder programma. Het is een privé kliniek maar als je voor een echografie komt, zal komt de Palestijnse staat tussen. Het hospitaal heeft 35 bedienden en er komen 235 patiënten per jaar over de vloer. In de Gaza-strook heeft men 5 ziekenhuizen. Het jaarlijkse budget is 3 miljoen dollar per jaar. Dr. Majid Nasser vindt dit niet voldoende. Het ziekenhuis krijgt Europese subsidies. De Amerikanen geven ook subsidies maar alleen onder zware voorwaarden. (Taoufik)

Dag 6

Na een stevig ontbijt waren we weer klaar voor een nieuwe dag. Niet iedereen voelde zich even fit vandaag. De falafel en de kebab's bleken niet altijd de gewenste resultaten af te leveren, hé Willem.

We vertrokken naar de Damascus Gate, alwaar we een afspraak hadden met Evelyn en Ali. Een andere Belgische jongen vergezelde ons. Hij vertoefde reeds voor de tweede maal in Palestina en was hier betrokken in een project. Evelyn vertrouwde ons allen toe aan Ali. We namen een taxi richting de Al-Quds University, waar Ali rechten studeert. Zoals wel vaker in Palestina was het niet mogelijk de universiteit met deze taxi rechtstreeks te bereiken. We reden tot het verste punt dat we konden en stapten daar uit, vlak voor een stuk van de muur die de weg versperde. Ali vertelde ons dat tot de vorige dag de studenten de muur konden overklauteren en op die manier hun reis verder zetten. Na de aanslag van deze week in Tel Aviv hadden de Israëli's de muur verhoogd. Het gerucht deed immers de ronde dat de "suicide bomber" van hieruit Tel Aviv zou hebben bereikt. Een zwakke schakel in de verdedigingsmuur met andere woorden. De gevolgen waren zichtbaar. Niet alleen was de muur verhoogd, zodat erover klauteren een onbegonnen zaak was, bovendien werd de muur afgeschermd met prikkeldraad zodat je hem niet eens aan kon raken. Naast de muur was een groot domein in eigendom van de Katholieke kerk. Zij hadden de poorten geopend en door een wandeling te ondernemen langs hun olijfboomgaard, kon je dan toch het andere stuk van de weg bereiken. Israëli'sche soldaten hielden de wacht aan de in- en uitgangen van de tuin. Immers, het is de soldaten niet toegelaten deze gronden te betreden. Niet iedereen werd door hen doorgelaten. Zo hoorden we een vrouw schreeuwen tegen een Israëli'sche soldaat. Ze vroeg zich af vanwaar hij het recht haalde haar de toegang te ontzeggen. Ik moet toegeven dat die vraag gedurende onze reis ook al vaak in onze hoofden was gesprongen. Het antwoord moeten we ook nu nog schuldig blijven. Uit hetgeen ik heb ervaren is "Angst" de motor van deze exuberante veiligheidsmaatregelen.

Maar terug naar de universiteit. Na een tweede taxiritje kwamen we aan bij de Al-Quds Universiteit. De muur, die op een aantal meter van de poorten opgetrokken staat, buiten beschouwing gelaten, is dit een universiteit als alle andere. We kwamen in de eetzaal binnen, waar deze dag vanzelfsprekend geen eten noch drinken te bespeuren viel (Ramadan). De studenten konden er 's ochtends wel ontbijten. Immers door de omwegen en checkpoints is het niet voor elke student even eenvoudig om om vijf uur thuis te zijn om te eten. Ali vertelde ons over een initiatief dat hij en een aantal andere studenten namen. De "linking group" wil de solidariteit tussen

jongeren in en buiten Palestina bevorderen. Zo gingen ze vorig jaar op zomerkamp naar Roemenië. Natuurlijk kunnen niet alle studenten vrij reizen. Ali had een Israëlsche ID en kon dus het land verlaten. Zijn collega-studenten uit de Westelijke Jordaanoever hebben niet zoveel geluk. Ook veel professoren hebben niet de toelating het land te verlaten. Ali hecht veel belang aan het werken met internationale organisaties, ook al is niet iedereen hier even sterk voor te vinden. Hij ziet ook een evolutie in de interesse van de internationale gemeenschap in de Palestijnse zaak. Nu zijn er veel meer organisaties dan twee jaar geleden die zich hiervoor willen inzetten. Zoals gezegd is Ali een student rechten. Ter verdediging van de Palestijnen vertrekt hij dan ook vanuit de principes van het Internationaal Recht. Jammer genoeg volgt de Israëlsche overheid deze principes niet. Als we vragen naar Ali's toekomstbeeld dan krijgen we het volgende antwoord: "Ik hoop dat op een dag iedereen zal beseffen dat Palestijnen het recht hebben om te leven, dat ze mensen zijn. Dat de muur verdwijnt... ." Ik kan me hier alleen bij aansluiten.

Na het bezoek aan de universiteit vertrokken we naar Hebron. Hebron is een Palestijnse stad. Toch zien we ook hier overal Israëlsche soldaten. Dat is niet zo verwonderlijk. In de stad wonen immers ook 400 Joodse kolonisten. Zij worden beschermd door 2000 Israëlsche soldaten! We proberen een bezoek te brengen aan het graf van de Aartsvaders. Dit liep niet onmiddellijk van een leien dakje. Na een beetje overredingskracht mochten we dan toch binnen. Het heiligdom was nog maar eens een toonbeeld van hoe deze situatie leidt tot belachelijke situaties. Als Jood mag je het ene deel van het heiligdom betreden, als moslim het andere gedeelte. Binnenin kan je elkaar zien doorheen de tralies. We zwaaiden naar enkele Arabische meisjes. Ze zwaaiden terug... In Hebron kregen we een rondleiding van een dokter van Medical Relief. We liepen door de stad. Wat me het meeste trof was dat wanneer je door de straat liep waarnaast de settlement begon, de Palestijnen een net hadden moeten spannen boven de straat. In dat net bengelde vanalles: van afval tot echte betonnen blokken. De settlers gooiden alle afval door de ramen naar buiten met als doel de Palestijnen te raken. Hierop wordt door de enorme troepenmacht niet gereageerd. We wandelden door een straat waarvan je zag dat ze vroeger een bloeiend winkelcentrum was. Nu was ze leeg, de winkels gesloten en de huizen verlaten. Ontruimd voor de "veiligheid" van de Joodse wijk die verderop lag. De settlement is hermetisch afgesloten en soldaten kijken ook argwanend op ons, de bezoekers toe. Fotograferen is hier niet overal toegelaten. Hebron heeft hier en daar iets weg van een spookstad. Toch leven enkele straten verder de mensen zoals overal. Of dat proberen ze ten minste: overleven.

's Avonds brachten we een bezoek aan de Knesset. Een enorm domein in het midden van Jerusalem. Ook hier werden we weer aan de nodige onderzoeken onderworpen. We hadden een afspraak met een lid van het Israëlsche parlement, Roman Bronfman. Hij was verkozen dankzij een soort van kartel dat Meretz heeft samen met zijn partij The Democratic Choice (Russisch minderheidspartijtje). Hij legde ons meer uit over de werking van het Israëlsche parlement en het recente disengagement-plan van Sharon. Links stemde vóór dit plan in tegenstelling tot leden van Sharon's eigen partij, Likoeid. Deze man was echter druk bevraagd en verliet ons na enkele minuten. Zijn assistent zou onze vragen verder beantwoorden. Dan Glodenblat was zelf lid van de partij "Green Leaf", oorspronkelijk gestart met als voornaamste programmapunt de legalisering van marihuana. Nu trachten ze ook een aantal andere punten erdoor te krijgen. Zoals openbaar vervoer op zaterdag, de sabbath-dag. Hij positioneerde zichzelf ten opzichte van Labour. Links en rechts hebben hier niet dezelfde betekenis dan bij ons. Links wil zeggen dat men zich verzet tegen de bezetting. Volgens hem is Labour op sociaal-economisch vlak rechts. Er zou veel meer nadruk moeten worden gelegd op linkse sociaal-economische maatregelen.

Na het bezoek aan de Knesset gingen we terug naar Oost-Jeruzalem. We aten in "the four seasons". We waren allemaal enorm vermoeid en gingen vroeg naar bed. Morgen weer een andere dag Elders ter wereld brachten de Amerikaanse kiezers hun belangrijke stem uit. De resultaten daarvan zijn ons allen ondertussen bekend.

(Magalie)

Dag 7

4 November vandaag. Enorm warm vandaag, en pas om 10h in het busje. Terwijl Nour zich –op inmiddels gekende wijze– door Jeruzalem manoeuvreert, moet ik denken aan een constante in al de gesprekken die we reeds hadden: het onvermogen (en de onwil) om met de andere partij in dialoog te gaan. Het is alsof de muur minstens zo sterk leeft in de harten en de hoofden van de mensen. Deze muur moet diepe fundamenten hebben, denk ik, wanneer ik haar in de verte weer in al haar glorie kan ontwaren: wetteloosheid en uitzichtloosheid, bezetting en angst. Als zelfverklaarde murensloper zit ik vast in een dilemma. Eerst de politieke fundamenten uitroeien die muren tussen mensen en volkeren overeind houden? Of alvast openingen in muren creëren, en de vrijgekomen synergie benutten in het uitroeien van politieke fundamenten? In elk geval staat elke muur een vreedzame oplossing in de weg, denk ik nog, wanneer het busje plots halt houdt in Leftah.

Of althans wat er van over blijft. Leftah is immers de verzamelnaam voor de huizen en enorme landbouwgronden van een welvarende Palestijnse leefgemeenschap, die er voor (de naqba van) 1948 haar stek vond. En die daarna deel ging uitmaken van de gigantische Palestijnse vluchtelingenpopulatie. De meesten onder hen kwamen terecht in Jordanië (zo'n 60%), maar anderen ook in Ramallah (zo'n 30%) of Jeruzalem (zo'n 10%). Vandaag zijn grote delen van de Palestijnse huizen ingenomen door Israëli's, maar blijven ook heel wat huizen verlaten achter. De aanblik van dit spookdorp maakt het vluchtelingenvraagstuk tastbaar. In heel wat gevallen kan het 'recht op terugkeer' simpelweg gerealiseerd worden, zo realiseren we ons plots. Nour plaatst ons echter met beide voetjes op de grond: "Het is niet altijd gemakkelijk om een nieuw opgebouwd leven achter te laten". En nog: "De Israëli's doen er alles aan om dit recht onmogelijk te maken". De brug in de verte illustreert de laatste vaststelling. Het behoort blijkbaar tot de Israëli's strategie om het land van dit soort dorpen te castreren met wegen, bruggen en tunnels. Waardoor de wederopbloei van deze leefgemeenschap en bijgevolg de vluchtelingenclaim de facto onmogelijk wordt.

Onderweg naar de 'Olijfberg' wijst Nour ons op ingenomen Leftah-huizen. Vele Israëli's, en zelfs de universiteitsstudenten aan de sterk beveiligde 'Hebrew university', zijn niet op de hoogte van de historische context van deze wijk, zo blijkt. We houden halt bij een vriend van Nour, verwickeld in dure rechtsprocedures om het recht op zijn stukje land, inmiddels afgesloten met prikkeldraad. Op het moment dat het geld er niet meer is om rechtszaken te betalen, komt het land onvermijdelijk in handen van de 'Hebrew univesrity', weet Evelyn ons te vertellen. Op de Olijfberg is het tijd voor de gebruikelijke kiekjes van een onvergetelijk Jeruzalem-zicht. Voor de gelegenheid met kameelbestuurders Taoufik en Nour op de voorgrond. Waarna het Olijfberggewijs bergaf gaat richting 'oude stad'.

We ontmoeten Mahmoud aan de Damascus-gate. Mahmoud, die als PFLP-militant 13 jaar in de gevangenis zat, staat op dat moment voor de taak ons een alternatieve stadswandeling te bezorgen door één van de meest intrigerende wereldsteden. Want Jeruzalem, zo hadden we tot dan de indruk, is niet zo zwart-wit als de Westelijke Jordaanoever. We durfden zelfs vermoeden dat samenleven tussen volkeren en religies hier heel wat gemakkelijker ging. De mythe wordt al gauw doorprikt. Volkeren leven samen hier, maar dan wel naast elkaar en in ongelijke leefsituaties. Het pijnlijke surrealisme van gewapende settlers die zich een weg banen naar hun settlement langs Palestijnse huizen wordt snel duidelijk. En wat te denken van de potentiële exploitatie van de 'nieuwe klagmuur', waardoor een Arabische leefgemeenschap wordt afgesloten van haar brede 'entrances'?

Muren tussen mensen dus, ook in Jeruzalem. En zelfs dwars doorheen ons busje loopt die namiddag een muur. De feiten manifesteren zich op de 1,5h durende rit richting Tel Aviv en young Labour, met Nour en Ali (de universiteitsstudent die we enkele dagen voordien ontmoetten) voorin en de Labour-militanten uit Jeruzalem achterin. Tergend zwijgzaam zijn ze, de Israëli's en de Palestijnen in het busje. Tergend voorzichtig zijn we, wij Belgen, temidden van de spanning die we duidelijk kunnen aanvoelen. De stilte wordt hier en daar doorbroken, bijvoorbeeld om de weg te vragen.

In volle spits arriveren we tenslotte in Tel Aviv, een heel andere wereld dan Jeruzalem. Collectief worden we stil bij de gedenksteen voor Yitzhak Rabin. Collectief ook krijgen we veel respect voor een man die een muur wist te slopen, door de nu bijna ondenkbaar geworden politieke dialoog op gang te brengen. Zoiets vergt moed, denken we, het is de moeilijkste weg. En collectief zijn we even verontwaardigd over de manier waarop zo iemand aan zijn einde moest komen.

Even later bevinden we ons op het hoofdkwartier van de Labour-partij, waar een niet onaanzienlijke young-Labour delegatie ons te woord staat. Maar ondanks de schitterende diplomatieke moves van Anke lijkt het politieke water ons, na een weekje Westelijke Jordaanoever, iets te diep te zijn. De kwestie van de muur (het is grotendeels geen muur, en de muur is ok mits op de green line), de terugtrekking uit Gaza (met gedeeltelijke steun voor Sharons plan), en het onderscheid verzet-terrorisme (Marwan Barghouti is organising terror) steken stokken in de wielen. Ook aan de andere kant schijnt men dit te beseffen en gooit men het over een Europese boeg: het groeiend antisemitisme in Europa, de historische rol van België in Kongo, tot zelfs het Belgische federalisme. Aan dit alles komt echter een abrupt einde met de mededeling als zou Arafat gestorven zijn. De sfeer in het mooie Labour-hoofdkwartier slaat om, de militanten zijn verstomd, verheugd of verontwaardigd. Dit laatste dan vooral omwille van het feit dat Arafat en Rabin op dezelfde dag zouden zijn gestorven. Met de conclusie van de vrouwelijke Labour-militante 'a new era has begun' worden we huiswaarts gestuurd.

Aan het busje is de sfeer verslagen. Nour en Ali, die inmiddels het nieuws vernamen, maken zich klaar om te rouwen voor hun 'leider'. De indruk bekruipt ons dat iets is veranderd in het afgelopen uur. De vermeende dood van Arafat zet, toeval of niet, heel wat in beweging. In het busje maakt de tergende spanning van een paar uur voordien plaats voor een hoog oplaaierende discussie tussen Nour en de Israëlische vrouw. De vergelijking Arafat-Rabin, het bezoek van Sharon aan de tempelberg, de 2^e intifada en Marwan Barghouti, allemaal komt het aan bod in een discussie waarin de 'menschelijkheid' aan Israëlische zijde wel eens zoek is. De gemoederen laaien hoog op, en de bemiddelende woorden van Eran zijn nodig om de 2 tot kalmte aan te manen. 'A new era has indeed begun', en we moeten met zijn allen geloven dat we er het beste van kunnen maken. Dat denk ik toch, al is de herverkiezing van Bush en de dood van Arafat op tijd van 2 dagen misschien niet de meest ideale aanvangssituatie.

We maken ons tenslotte op voor een afscheidsetentje, met al diegenen die ons programmatorisch en logistiek, informatief en politiek bijstonden tijdens de missie. Op weg naar 'The borderline', doorheen de wijk van internationals, bedenk ik mezelf hoe moeilijk het moet zijn om hier diplomaat te zijn. In dit gebied van torenhoge muren tussen mensen en volkeren. Socialisten hebben een historische opdracht in het helpen slopen ervan, denk ik. Niet met bulldozers en tanks, maar met beproefde succesrecepten als sociale rechtvaardigheid, economische samenwerking, respect voor het internationaal recht en politieke dialoog. Misschien hebben we daar een fractie toe bijgedragen met deze missie, denk ik als Anke haar schitterende slotspeech houdt. Al moet het werk nog beginnen ...

Dag 8 en 9

De laatste dag. Als om twintig voor negen de wekker gaat, duurt het nog een kwartier voor ik goed en wel mijn bed uit ben om alsnog van het ontbijt te genieten. Het was gisteren de laatste avond van ons officiële samenzijn hier en dus werd het iets later dan anders. Na mijn manoeuvres beginnen ook mijn kamergenoten aan een spurt naar de eetzaal.

Er blijft op de laatste ochtend niet veel tijd meer over om zinnige dingen uit te steken. Ik ben zelf druk bezig met het financiële afhandelen van ons verblijf hier, terwijl de rest van de groep zich over zijn koffer buigt. De papieren, die we de laatste week van verscheidene organisaties en mensen gekregen hebben, komen op een stapel op de tafel in onze kamer te liggen. Samen met Michelle trek ik naar het postkantoor in Oost Jeruzalem. We zijn bang dat de papieren het vertrek op de luchthaven onnodig zouden rekken, daarom sturen we ze per post op.

Het is vrijdag en wegens het gebed is de buurt rond de Oude Stad afgezet voor alle verkeer. Men is van Israëlische kant waakzaam, wegens de kritieke toestand van Arafat: meer soldaten en meer controle. Dit betekent ook dat we even verder moeten met de koffers. Het is een hete dag en Nour staat ons ergens een eindje verder op te wachten.

In het busje heerst een algemene stilte. De hoofden staan al huiswaarts en na een drukke en geladen week valt er nog weinig te zeggen.

Ondertussen is er nog steeds geen zekerheid over Arafats toestand. Gisteren werd hij al een vijf keer dood verklaard, maar de man met negen levens blijkt het volgens de laatste berichten toch nog vol te houden. Over de opvolging bij een mogelijk overlijden is wellicht het laatste woord nog niet gesproken. Arafat stelde zelf een comité van drie samen dat tijdens zijn afwezigheid over zijn land zou moeten waken. Het triumviraat Abu Ala, Abu Mazen en de parlementsvoorzitter Rauhi Fattouh neemt het gezag waar. Mocht Arafat komen te overlijden zal deze laatste de president ad interim worden. Binnen de zestig dagen die erop volgen moeten er dan presidentsverkiezingen gehouden worden. Speculaties doen alvast de ronde dat deze of gene zich een weg naar de macht probeert te banen. Niemand durft echter uitspraken te doen uit vrees het vel te verkopen alvorens de beer geschoten is. Fatah zit verdeeld te vergaderen en vanuit andere hoek kijken Hamas en Jihad mee over de schouders van de onderhandelaars.

Ik zeg de groep gedag aan het Kalandya checkpoint. Ik heb in Ramallah een afspraak met de jongeren van het PNI van Moustapha Barghouti. Na mijn afspraak keer ik per service taxi terug naar de Oude Stad. De weg is stoffig en de wagen moet een aantal bochten maken voor de putten in het wegdek. Als ik de aloude Damascus-poort nader, klinken de schoten voor het breken van de vasten. Mensen lopen met flessen water over straat en winkels zijn dicht. Het wordt een vroege avond. Om tien uur kruip ik onder de lakens om alle belevingen van de laatste dagen af te slapen.

Met het officiële gedeelte van de reis achter de rug, geniet ik de volgende dag van Jeruzalem. Kerken, moskeeën, synagogen. Kerken, moskeeën, synagogen. God is overal. Als een orthodoxe priester in de Graafkerk me vraagt of ik christen ben, voel ik me even alleen tussen de knielende mensen. Ik hoor nergens bij. Hoe hier jezelf te definiëren zonder god, vraag ik me af?

Misschien als consument? Ik koop me die laatste uren arm aan souvenirs. Ik val ten prooi aan de Palestijnse handelaars. Een van de kramers vertelt me dat hij in Brussel is geweest voor een tentoonstelling, nabij Manneken Pis. Of ik hem kende Manneken Pis?

Een kwartier later verlaat ik zijn winkel met een hangertje dat hij me "gratis" aanbood, maar ook met een bijpassende ketting en nog een extra kado. Mijn laatste sjekkels zitten veilig in de Oost-Jeruzalemse handel geïnvesteerd.

Mijn vliegtuig gaat om een uur 's nachts dus heb ik voor de Neshar taxi nog even tijd om met Adeeb van Fatah-youth af te spreken. Rijkelijk een uur te laat komt hij aan op het terras van het Jeruzalem hotel waar ik met al mijn zakken en souvenirs zit te pronken. Adeeb werkt voor het Willy Brandt centrum en is actief in de Fatah jongeren Jeruzalem. Hij wil me op deze laatste avond alsnog laten kennismaken met de waterpijp en, aangezien onze ontmoeting met de Fatah jongeren in Ramallah niet meteen een groot succes was, (we weten totnogtoe nog altijd niet wie we nu eigenlijk juist ontmoet hebben), ook met zijn organisatie. Hij stelt voor dat ik nog een keer terugkom om alles beter te leren kennen. Ik puf van mijn kant zeer opgetogen te zijn met deze uitnodiging.

Als ik om tien uur het busje richting luchthaven opstap, ben ik berenmisselijk. Ik loop al een hele dag zenuwachtig voor de douane op de luchthaven, maar nu kan het me geen bal meer schelen. Met een groen gezicht van teveel waterpijp, passeer ik zonder moeite. Toerisme...

Mijn laatste minuten op Israëliëse bodem gaan naar Ha'aretz, de Israëliëse krant die je bij de Herald Tribune krijgt. Een artikel spreekt over Ramallah, over de Palestijnen en over een zogezegd onbestaande verbintenis van de Palestijnen met hun leider Yasser Arafat, over gelatenheid tegenoverstaan van zijn ziekte. Dit lijkt me bizar. Arafat mag dan wel zijn zwakkere kanten hebben maar zelfs zijn grootste critici erkennen zijn leiderschap en inzet van de laatste vijftig jaar. De vlaggetjes en foto's van Yasser naast het kapotgeschoten hoofdkwartier de Muqata die hem zouden moeten welkom heten van Parijs, komen me voor de geest. De onmacht en frustraties van een oude man die twee jaar in hetzelfde huis verbleef. Ik ben moe.

In de grote luchthavenzaal ebt er tegelijkertijd een hoop stres weg. Even geen soldaten. Een open ruimte zonder veel meer en het besef dat alles voorbij is, hebben een geruststellend effect. Het is moeilijk te beschrijven dat gevoel van spanning dat ik hier elke dag voelde. Je gaat er alles waar je thuis mee geconfronteerd wordt, vanuit een ander perspectief mee bekijken. De Israëliëse regering plaatst haar bevolking onder een soort psychose. Het Vlaams Blok is er slappe thee bij. Drie jaar, de beste jaren van je leven, loopt een Israëli rond met een mitraillet. Achttienjarigen die in elke aankomende Palestijn een mogelijke vijand moeten zien, achttienjarigen die geloven dat ze elke minuut kunnen opgeblazen worden. Geen land zou het zijn jongeren mogen aandoen. En voorts... mensen in goedkope huizen stoppen, waar ze jou strategisch gezien goed uitkomen, maar waar diezelfde mensen wel hun vrijheid prijs geven. Houdt de Israëliëse regering wel van zijn eigen mensen, vraag ik me af.

Voorbij... voor mij maar voor de Palestijnen en de Israëli's die achterblijven, is dat nog lang niet zo. Ik heb men best gedaan om te begrijpen deze laatste dagen. Om alles netjes in hokjes te plaatsen. Wie doet wat en waarom? We hadden ons allemaal volgestouwd met documenten, kaarten, rapporten,..., voedsel voor de geest. En hier zit ik dan tien dagen later. Ik begrijp er steeds minder van. Alleen het gevoel dat dit niet mijn conflict is, is sterker geworden. Bovendien lijken woorden als vrede, terrorisme - je noemt ze maar op - allemaal holle woorden te zijn, waarmee men al te veel in het rond smeet, maar te weinig deed... Ik besluit vanaf nu alle pro's even op te bergen. Laten we als socialistes gewoon pro-mensenrechten zijn.

Zes dagen later wordt Arafat in Ramallah begraven. Zijn wens om in Jeruzalem een laatste rustplaats te vinden, werd door de Israëliëse regering om veiligheidsredenen niet ingelost. De helikopter vliegt over Gaza, om de Palestijnen die niet naar Ramallah kunnen komen, toch de kans te geven afscheid te nemen. In de "hoofdstad" van de Palestijnse Autoriteit verdringen duizenden en duizenden Palestijnen zich om de plichtigheid mee te maken.

Abu Ammar is niet meer... Laten de beide kanten de taal weer betekenis geven.

Anke